

850⁺ JAAR VONDSTEN IN SCHALKWIJK

In dit artikel klinkt de opmaat voor de viering van 850⁺ jaar Schalkwijk. 850⁺ jaar, want Schalkwijk bestond al langer maar in 1136 wordt het voor het eerst uitdrukkelijk in een akte genoemd. We komen daar in het decembernummer uitgebreid op terug. In dit artikel van de heer Landzaat wordt een beknopt overzicht gegeven van een aantal vondsten die in Schalkwijk zijn gedaan, met name uit de beginperiode van de ontginningen, midden 12e eeuw. In het komende seizoen zullen deze vondsten op een tentoonstelling in Schalkwijk te zien zijn. Aan het eind van dit artikel volgt dan een mededeling over de viering van 850⁺ jaar Schalkwijk en een oproep voor hulp daarbij.

Vondsten in Schalkwijk

Bij de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort zijn vele meldingen gedaan van vondsten in het Krommerijngebied. De meeste vindplaatsen liggen ten noorden van het Amsterdam-Rijnkanaal, waar al zeer vroeg mensen woonden op de oude stroomruggen. Maar ook ten zuiden van dit kanaal, in Schalkwijk, liggen diverse vindplaatsen, al is het aantal relatief veel minder:

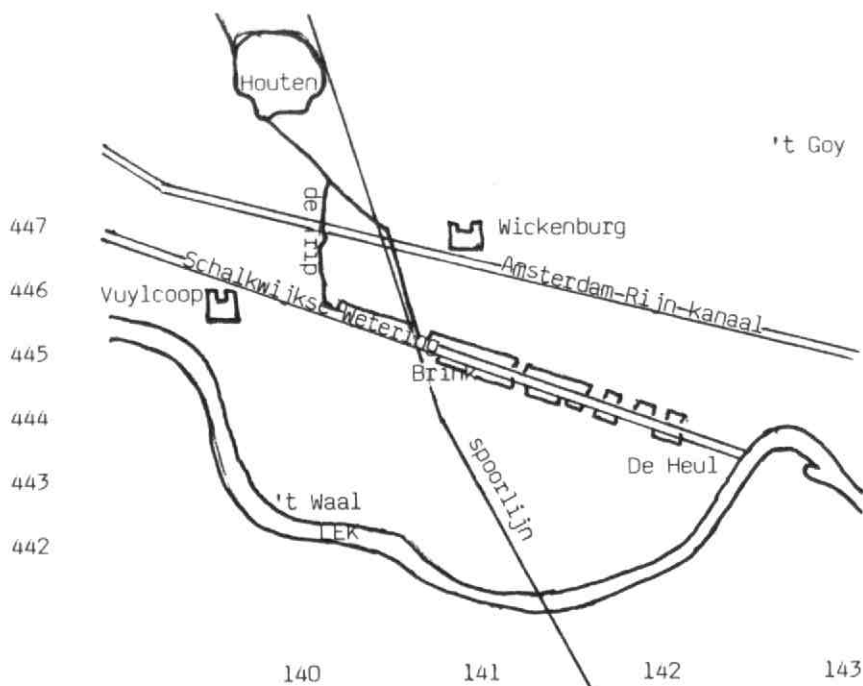
<u>coördinaten</u> *	<u>omschrijving van het terrein</u>
140/444	Bewoningssporen uit de Romeinse tijd.
141-143/445	idem.
140-443/442	idem.
140/445	idem plus sporen uit en de vroege middeleeuwen.
140/445	Het voormalige middeleeuwse kasteel Vuylcoop.
141/444	Aanleg en overblijfsel van het middeleeuwse kasteel Schalkwijk.

* Zie het schetskaartje. Coördinaten overgenomen van de stafkaarten.

We kunnen het op deze terreinen gevonden aardewerk verdelen over drie perioden: Romeins, middeleeuws en van na de grote ontginningen.

Romeins aardewerk is vooral aangetroffen op de stroomruggen en bij de Schalkwijkse wetering, vanouds een moerasstroompje dat het water in westelijke richting afvoerde. Hieruit kunnen we afleiden dat bewoning

afb. 9. Coördinaten van de vindplaatsen van aardewerk in Schalkwijk. Schetstekening door H. Reinders.

slechts sporadisch voorkwam op terreinen die van nature een goede afwatering hebben.

Middeleeuws aardewerk (11e, begin 12e eeuw) uit de periode vlak voor de grote ontginningen is alleen op het terrein 140/445 gevonden. Het genoemde terrein is langgerekt en ligt op de zogenaamde Vuylcoopse stroomrug die grofweg loopt van 't Goy/Wickenburg naar Vuylcoop/Tull en 't Waal. Het middeleeuwse aardewerk wordt bij kasteel Vuylcoop aangetroffen, het Romeinse in de buurt van de Trip. Deze weg liep vanouds via Schonauwen tot aan de Schalkwijkse wetering. Aan de vele bochten te zien, betreft het een zeer oude weg, mogelijk zelfs nog daterend van voor de grote ontginningen. Enkele Badorfscherfjes (ca. 900), opgeraapt aan de voorzijde bij de ingang van het zwembad De Trip, zouden dit kunnen bevestigen. Het bovengenoemde middeleeuwse aardewerk bestaat hoofdzakelijk uit het zogenaamde steengoed (12e-13e eeuw) en Siegburgh-aardewerk (14e-15e eeuw). Dit is ook aangetroffen

op het terrein rondom de genoemde kastelen Vuylcoop en Schalkwijk. Daar echter lopen de vondsten door tot in de negentiende eeuw.

Aardewerk uit de beginperiode van de ontginningen. De meeste van de terreinen met vondsten uit deze periode liggen dichtbij of aan de Schalkwijkse wetering. Volgens Heijmink Liesert kwam dat omdat de Schalkwijkse wetering als ontginningsbasis was genomen (1). Dat lijkt logisch want Schalkwijk kende lintbebouwing helemaal van Vuylcoop tot aan de Heul bij de Lek toe. Toch is Dekker (2) het daar niet mee eens. In het speciale Schalkwijk-nummer dat gepland is voor december dit jaar, zal op deze vraag ongetwijfeld uitgebreid worden ingegaan. Een uitgebreid onderzoek naar de oudste bewoningssporen is nooit gedaan. Wel heeft onze eigen archeologische werkgroep op een enkel boerenerf detailonderzoek kunnen verrichten. Het oudste materiaal dat daar tot nu toe werd aangetroffen was Siegburgh-aardewerk.

Ouder schervenmateriaal werd door de werkgroep in 1976 aangetroffen bij het uitbaggeren van de Schalkwijkse wetering. Hier vond men:

- een stukje van 2x5 cm Pingsdorf (met een bruin vlekje!, 10e-13e eeuw)
- een stukje van 4x5 cm Andenne (11e-12e eeuw, zie afb. 11)
- div. stukken Steengoed (vroeg Siegburgh of Schinveld, 12e-14e eeuw)

afb. 10. Vondsten gedaan door de archeologische werkgroep onder Brink 2 te Schalkwijk. Foto O.J. Wittewaal.

- 5 stukjes (2x3 en 3x5 cm) Paffrath met zandkorreltjes (12e-13e eeuw)
- 21 stukken blauw-grijze kogelpotscherven (14e eeuw)
- 40 stukken Siegburgh (14e-15e eeuw).

Deze scherven kunnen vrij nauwkeurig gedateerd worden (3). Pingsdorfen en Paffrath-aardewerk zijn kenmerkend voor de 12e eeuw. Andenne-aardewerk, waarvan in Schalkwijk tot nu toe slechts één stukje werd gevonden, bevatte een weinig loodglazuur. Dit Belgische aardewerk komt in de lage landen vooral in de 11e en 12e eeuw voor. Het is te herkennen aan de licht bleekgele kleur met een duidelijke gele, willekeurige en wat afdruipe lode glazuurband op de schouder (4). Het is niet zonder meer zeker dat het aantreffen van 12e-eeuws aardewerk in de Schalkwijker wetering betekent dat er toen ook al mensen aan de wetering woonden. Immers: de wetering kan het van elders hebben aangevoerd. Hiermee zitten we weer bij de vraag: Schalkwijkerwetering ontginningsbasis: ja of nee?

Ook in 1979 werd Andenne-aardewerk aangetroffen en wel onder de woning van de heer H. Baas aan de Brink 2 te Schalkwijk. Het huidige maaiveld ligt daar thans 240 cm boven N.A.P. Onder de fundering van de huidige woning (bakstenen met een maat van 27x13x6 cm) werd de fundering van een kleinere woning aangetroffen (bakstenen met een maat van 30x16x8). Deze oudere fundering lag 30 cm van de rooilijn van de latere fundering af. Onder de oudere fundering bevindt zich op 60 centimeter boven N.A.P. een ondoordringbare kleilaag die blijkbaar als keldervloer en funderingslaag dienst deed. Gezien de ondoordringbaarheid van deze laag is dit waarschijnlijk de oudste laag die door mensen is gebruikt. Op deze keldervloer werden een dierlijk bot, vermoedelijk van een schaap en stukjes Andenne-aardewerk gevonden, welke uit de 12e eeuw stammen (zie afb. 12). Tussen de oude en de nieuwe fundering werd een wijnavat met een Franse lelie erop aangetroffen, gevuld met rivierzand. Hierin bevond zich een stukje Siegburgh-aardewerk. Helaas was dieper graven om technische redenen niet mogelijk zodat niet zeker is of er zich in diepere lagen misschien nog ouder aardewerk bevond. Dit zou duidelijk kunnen maken of de Brink uit 12e eeuw stamt of misschien al wel uit de Romeinse tijd. Ook deze vondst heeft weer direct te maken met de reeds tweemaal genoemde vraag over de ontginningsbasis. Hopelijk inspireren de gestelde vragen diverse auteurs om middels het insturen van een artikel hun licht te laten schijnen over de situatie in Schalkwijk 850 jaar geleden!

noten:

1. Heijmink Liesert, P.M.: Schalkwijk, de geschiedenis van een stichts dorp, Schalkwijk, 1979.
2. Dekker, C.: Het Krommerijgebied in de middeleeuwen, Zutphen, 1983 p. 253v.
3. Renaud, J.G.N.: "Middeleeuws Ceramiek", A.W.N. Monografie 3, Den Haag, 1976, p. 10
4. Heide, G. van der: Graven naar het verleden, Teleac, Utrecht, 1972.

* * * * *
*
* SCHALKWIJK 850⁺
* =====
*
* Ter gelegenheid van het ruim 850-jarig bestaan van het ontgin- *
* ningsdorp Schalkwijk zal in de komende maanden o.l.v. de heer *
* F.H. Landzaat een tentoonstelling worden ingericht met ar- *
* cheologische vondsten uit het dorp vanaf het begin van onze *
* jaartelling tot in onze eeuw toe. Nadere aankondiging volgt via *
* de pers en in dit periodiek. *
*
* Tevens heeft zich een initiatiefgroep gevormd om dit ruim 850- *
* jarig bestaan in het komende seizoen op creatieve en feestelijk- *
* ke manieren te herdenken. Deze groep bestaat voorlopig uit de *
* heren H. Baas, W. van den Heuvel, W. Kruijssen, F.H. Landzaat *
* en R.H. van der Ven. Iedere Schalkwijker die ideeën heeft *
* en/of iets wil doen wordt uitgenodigd zich te melden bij de *
* heer H. Baas tel. 03409-1446. *
*
* Tenslotte roept de redactie auteurs op die bereid zijn een bij- *
* drage te leveren aan het speciale Schalkwijk-nummer, om z.s.m. *
* contact met haar op te nemen via tel. 03409-1580. *
*
* * * * *